

Alle vandmøller nævnt i DRB 1135-1412

for Næstved Kommunes udstrækning anno 2007

Alle dokumenter fra DRB (Danmarks Riges Breve) med omtaler af (vand)møller i Næstved Kommune (udstrækning 2007) er indskannet fra den trykte udgave – og suppleret med netudgaven 1400-1412
Svend C. Dahl 2005

NB:

- Fed/understregning i teksten er min fremhævelse / ekstra indrykninger flere steder
- Se også Møllebogen og Mølleoversigten

Oversigt:

- 1135. - **Store-Næstved** et bol og en fjerding og en mølle.
- [1202-1205].- 49 - klostrets mølle
- 1209. – 160 - munkenes mølle
- [1214-1287] – 53 -[Vandmølle i Susåen mellem **V. Broby og Næsby**.
- 1228. 75 - **Gerdrup** med møllen
- 1253. 101 - **Krummerup** med en Mølle
- 1259. 306 - **Vallensved** med en Mølle
- 1277. 310 - Mølle i **Borup** i Mogenstrup Sogn
- 1288. 309 - **Sneslev** eller Højbjerg.
- 1316. 345 - **Snesere** med en mølle,
- 1326. 306 - Mølle i **Snesere**,
- 1328. 3 - **Agerup** med øde Møllesteder
- 1337 53 - mølle ved **Mogenstrup**
- 1344. 77 - **Harrested**, med vandmøllen
- 1346. 274 - **Sterthorp** med en vandmølle i **Fladså**
- [1347-1375]. 425 - uvist hvor møllen har ligget – Flakkebjerg Hrd.
- 1349. 222 - **Ulstrup** i Tybjerg herred, møllested'
- 1351. 516 - **Saltø** og møllen
- 1358 184 - **Kyse** vandmølle
- 1364. 137 - **Sjolte** med møllen kaldet **Bæksmølle**,
- 1376. 133 - **Kyllebæk** mølle
- 1383. 310 - **Strids mølle**
- 1393. 113 vindmølle i nærheden af Sallerup
- 1396. 207 - **Nørre-Tvede** og en vandmølle sammesteds
- 1400. 476 - **Fladså** mølle,
- 1401 134 - **Brøderups** møller
- 1402 404 - **Tyvelse** møller og møllesteder
- 1403 87 - **Rettestrup** mølle
- 1404 495 - øst for møllen (**Maglemølle**)
- 1410 41 - **Strids mølle**

DRB

64 1135. 29. november. Næstved.

Biskop Eskil af Roskilde stadfæster og godkender, hvad Peder Bodilsen og hans brødre Hemming og Jørgen samt deres moder har skænket til oprettelse af et benediktinerkloster i Næstved, og skænker selv forskellige bispelige forrettigheder til klosteret.

Vidisse 17. juni 1245.

[velkendt - forkortet]

... Peder har givet sin gård, således som han selv besad den, i Ladby og Bukkerup med hele husstanden og med ager, eng og skov og halvandet bol og en fjerding og sjetteparten af den skov, som kaldes Faksinge Ore; i landsbyen Keldby på Møn 5 bol. Hemming har i landsbyen Ålebæk givet et halvt bol og på Falster i Gedesby et bol. Jørgen har i samme landsby Gedesby og i Skelby og i Vålse givet to bol med den ret i eng og skov, som han selv havde. Og deres moder skænkede i Lille-Næstved halvdelen af landsbyen og af skoven, som kaldes Ladby Ore, og Torpet og i Store-Næstved et bol og en fjerding og **en mølle**. Dette overdrog de til den fornævnte kirke til bod for deres egne og deres pårørendes sjæle, til frelse for de levende og til lindring for de afdøde. Og de har bedt om at få bekræftet under vor hånd og stadfæstet med vort ban, at de ikke skylder nogen dødelig noget, hverken dem selv eller deres arvinger, dog med forbehold i alle henseender af den biskoppelige ret.

...

[Hed det Lille-Næstved og Store-Næstved i 1135 - eller oversætterens ombytning? Jeg mener der mest skrives Næstved-Lille og Næstved-Store dengang.

– Møllen er mest blevet tolket som den senere Maglemølle, men den *kan* have haft en anden placering i Store Næstved].

[1202-1205]. Ringsted.

49

Kong Valdemar II Sejr stadfæster Næstved Skt. Peders klostres besiddelser med alle kongelige rettigheder, hvad angår midsommergæld, stud, kværsæde, leding og retssager, og giver afkald på at bruge klostrets mølle uden toldafgift.

Referat i Næstved klostres gavebog.

Valdemar, Knuds broder og søn af Valdemar I ¹⁾, stadfæster alle bevillinger, der er tilstået os af hans forgængere. Næstved på begge sider af åen, Grimstrup, Ladby, Ladbytorp, Faksinge, Tjæreby, Høm, Holsted, Øverup, Sallerup, Nåby, Trælløse, Gavnø, Appenæs, Nielstrup tillige med andre steder, der tilhører os ²⁾. Det er også hans vilje, at ingen, således som han selv har gjort det, skal have lov til at **bruge møllen** uden behørig toldafgift ³⁾.

Over alle de førnævnte besiddelser med bryder og landboer stadfæster han også selv den frihed og samtlige de rettigheder, der vides at tilkomme den kongelige majestæt med hensyn til midsommergæld ⁴⁾, stud, kværsæde, leding, ethvert kongeligt krav på tjeneste og alle kongelige retssager, således som de er overdraget samme munke af hans fader Valdemar ⁵⁾ og hans broder Knud ⁶⁾ og alle andre.

Givet i Ringsted.

1) Det foreliggende Valdemarprivilegium, der kun er bevaret i referat, udpeger klart Valdemar Sejr som den, der har udstedt det, idet det til slut hedder, at kongen stadfæster de rettigheder, som er overdraget klosteret »af hans fader Valdemar og hans broder Knud". Disse ord kan godt have haft plads i selve det refererede diplom, da det ikke var ualmindeligt at opregne de tidligere privilegieudstedere, se nr. 53 og 57 samt 55, 56, 58 og DRB. I:5 nr. 200. Inden for Valdemar Sejrs regeringstid, 1202-1241, kan man atter henføre privilegiet til et ganske bestemt tidsafsnit. I et andet kongediplom for samme kloster af 1209 23. september henvises der til den frihed, som Valdemar tidligere har givet klosteret (nr. 160). Kongens udaterede privilegium kan da tænkes at ligge forud for 1209 23. september. Ved dateringen må endvidere Anders Sunesens privilegium for klosteret af 1205 u. d. tages i betragtning (nr. 103). Heri bekræfter ærkebiskoppen et kongeligt stadfæstelsesbrev, som han refererer. Det ses af referatet, at en af **bestemmelserne** angår **munkenes mølle**. En tilsvarende bestemmelse findes ikke i de ældre kongeprivilegier for klosteret. Først i de to, Valdemar Sejr har udstedt, kommer den ind. Det kongelige fribrev, Anders Sunesen bekræfter,

må altså være et af de to sidstnævnte Valdemarprivilegier. Da det senere kongelige privilegium af 1209 23. september er udstedt efter det ærkebiskoppelige af 1205, kan der kun være tale om, at han stadfæster det tidlige, udaterede diplom, som herefter må henføres til [1202-1205]. Indholdet af kong Valdemar Sejrs første privilegium for Næstved kloster har iøvrigt, efter hvad registratoren oplyser i klostrets gavebog, stemt overens med kongens andet (nr. 160), når bortses fra en tillægsbestemmelse i dette sidste. — 2) De besiddelser, der nyder godt af immuniteten, opregnes her uden nærmere forklaring. — 3) Oplysninger om dette punkt indeholdes i nr. 160. — 4) Dette havde kun gyldighed for Næstved by, se DRB. I:2 nr. 78 og nærværende bind nr. 160. — 5) Privilegiet selv er tabt, men ligesom ved det foreliggende er der bevaret et referat i klostrets gavebog. — 6) Tabt.

1209. 23. september. Vordingborg.

160

Kong Valdemar II Sejr fritager Næstved Skt. Peders kloster for alle kongelige rettigheder i leding, stud, kværnsæde og retssager, giver afkald på at bruge munkenes mølle uden toldafgift, skænker dem midsommergælden af Næstved by og befrier deres landboer for kørsler og redskud mod til gengæld at få en gård i Riserup.

Afskrift på Universitetsbiblioteket.

... jf. ovf.

Men dette er navnene på deres førnævnte besiddelser, nemlig hele Næstved by på begge sider af åen, Grimstrup, Ladbytorp, Ladby, Faksinge, Holsted og Øverup⁴⁾ med alle deres tilliggende. Og eftersom vi fra tid til anden har haft for skik at benytte **deres mølle** til vort eget brug uden toldafgift, bestemmer vi for at udrydde denne slette sædvane, og for at de ikke i tidens løb sluttelig og efterhånden skal lide så stort et tab og vi for den evige dommers åsyn få os dette tilskrevet som synd, af denne grund bestemmer vi i kraft af vor kongelige myndighed, at ingen svend, hverken undergivet os eller nogen som helst anden fyrste, må tage sig den frække frihed at benytte deres mølle uden behørig toldafgift.

...

[**Vandmølle i Susåen mellem V. Broby og Næsby.** Offentlig møllevej, (mølle)hus og kanal/sluse på Næsby siden, Hvorfor regnes møllen da til V. Broby? Selve vandhjulet i V. Broby? – også nævnt Bavelse Mølle]

53

[1214-1287].

*Arlog Gangulfs skøder og sælger jordstykker ved **møllen i Vester Broby** til Sorø kloster.*

Referater i Sorø gavebog.

De før omtalte munke¹⁾ erhvervede desuden det sted, hvor møllens huse er anbragt, og den forsnævring²⁾ [sluse?], som åløbet passerer, af en kvinde, kaldet Arløg Gangulfs, der skødede det på landstinget, i alles nærværelse. Desuden skødede hun også da en mark, ligeledes på den anden side af åen, på hvilken der er en offentlig vej til møllen, og for den fik hun tre mark sølv og en hest af disse samme brødre. Ligeledes ligger huset og ovennævnte forsnævring på den anden side af samme å, det vil sige i Næsby mark eller jord³⁾, og alt dette er tillige med en lille skov sammesteds oven for åen undtaget i mageskiftet af vort gods sammesteds for Ny Suserup, og det tilhører klostret med evindelig ret.

En from kvinde, Arløg Gangulfs, skødede desuden det sted, hvor møllens huse er anbragt, og den forsnævring²⁾, som åløbet passerer, og desforuden en mark på den anden side af åen, på hvilken der er en offentlig vej til møllen, til klostret på landstinget, i alles nærværelse, idet hun modtog tre mark sølv og en hest derfor af brødrene. Huset og ovennævnte forsnævring ligger altså på den anden side af åen, det vil sige i Næsby mark, disse ting er sammen med en lille skov sammesteds oven for åen undtaget i mageskiftet om Ny Suserup og tilhører klostret med evindelig ret. Men denne mølle var særdeles god indtil opførelsen af møllen ved gården Bavelse

1) klostrets her omhandlede erhvervelser må i tid ligge efter 1214, da munkene modtog møllen i Vester Broby, se nr. 43 og 52. I teksten er der videre omtalt et mageskifte, der kunde have omfattet de nævnte besiddelser. Men disse blev netop undtaget herfra. Dette magelæg kan dateres til 1287 1.-7. december (DRB. II:3 nr. 265). Klostret må altså inden samme tidspunkt have fået jorderne til ejendom. Datering: [1214-1287]. — 2) den latinske text har *stipale*, der muligvis bedst forstås som »sluse«. — 3) teksten har *predium*.

hvor der dagligt i vor Levetid skulde holdes en Messe for Guds hellige Moder Maria og efter vor Død for de hedengangne — til Pris og Ære for Gud, den hellige Jomfru, den hellige Martyr Laurentius, de hellige Bekendere Nicolaus og Franciskus, Jomfruerne Katrine og Clara, vore andre Skytshelgener og alle hellige Mænd overdrager og skøder eller ved Skødning overleverer alt vort Gods rørligt og urørligt i Roskilde Stift i Flakkebjergherred, nemlig **Vallensved med en Mølle** sammesteds, Øllerup, Lund, Holløse, Sneslev, Tostrup, Agerup, Braadeskov [nu Holsteinborg], Flinterup og Lindholm, hvilket Gods vi ved Mageskifte har erhvervet fra Herr Esbern Vognsen i Stedet for vort Arvegods, til de klostergivne Søstre af den hellige Damianus' Orden i Roskilde at eje med evig Ret paa følgende Vilkaar.

For det første skal Brødrene af Franciskanerordenen og alle Kapellaner, der holder Messe i det nævnte Kloster, saavel som Søstre selv baade i private og i Konventmesser ¹⁾ bestræbe sig paa at mindes os uafsladeligt saavel i levende Live som efter vor Død i Messens Kanon ²⁾ og desuden i en særlig Kollekt, naar de kan og deres Ordinale ³⁾ ikke forbyder det; for det andet skal de med Tanke paa den nævnte Almissee og vort ovennævnte Løfte, hvis Opfyldelse vi indtrængende ved vor Herre Jesus bønfalder dem om at hige imod, bestræbe sig paa at holde Messe for den hellige Jomfru Maria, medens vi lever, med en særlig Kollekt for vort Liv her i Jammerdalen og efter vor Død for vor og vore Slægtingers Sjæle,

Endelig skal de af det nævnte Gods efter Evne bestræbe sig paa at give Almisser til de fattige med saa meget desto større Gavmildhed, da vi med vort Gods har sørget saaledes for dem, at der er mere end nok til Dækning af de nødvendige Udgifter for vort Løftes Opfyldelse; de, hvem det paahviler, skal for hver af disse Bestemmers Overholdelse svare dem, der til enhver Tid maatte have Jurisdiktion over Klosteret. Fremdeles har vi til nærværende Bestemmelser føjet dette, at alt det nævnte Gods, hvis der bliver oprettet et Kloster af samme Orden i Lund Stift, paa de samme Vilkaar skal tilfalde det nyoprettede Kloster. Og ved denne Skrivelse banlyser vi alle dem, der drister sig til ondsindet at afkræfte eller gribe hindrende ind i denne Gave. Til Vidnesbyrd om denne Handling har vi ladet vort og vort Kapitels Segl hænge under dette Brev. Forhandlet i Lund i det Herrens Aar 1259.

1) ethvert Kapitel er forpligtet til hver Dag at lade læse en højtidelig Messe, som Kapitlets samtlige Medlemmer skal bivaane; denne Messe kaldes missa conventualis el. capitularis. I Modsætning hertil forstaaes ved missa peculiaris, specialis, singularis el. familiaris en stille, privat Messe, hvis Celebration ikke nødvendiggør en større Menigheds Tilstedeværelse. — 2) Messens Kanon indeholder to Mementobønner, en for de levende, der særlig skal nyde godt af Messeofferet (Memento vivorum), en for de døde (Memento defunctorum). — 3) Ordinale (el. ordinarius [fiber]) er i Middelalderen Benævnelse paa en liturgisk Bog ved Katedraler, Stifts- el. Klosterkirker, i hvilken Gudstjenestens Anordning fordelt paa Kalenderaarets Dage og Tider nøje var optegnet (ordo officiorum).

310 1277.

Magister Rane, Kannik i Roskilde, giver jordegods til Næstved St. Peders Kloster.

Næstved Klosters Registratur.

Magister Rane, Kannik i Roskilde, gav, skødede og overdrog i Kong Eriks Nærværelse til Klosteret to Gaarde og en **Mølle i Borup** i Mogenstrup Sogn, for at Dominikanerne i Næstved uforstyrret kan beholde den Grund, paa hvilken de bor. Den samme overdrog ½ Mark skattepligtig Jord i Flinterup paa den Betingelse, at Klosteret forpligtes til at holde en Messe for ham. Fremdeles gav han os 10 Ørtug skattepligtig Jord i Lundby. 1277.

[Borup lå ca. v. golfbanen i M. - Borupgd. stadig? ud til landevejen]

[Lang og omstændeligt dokument, fyldt med "fromt fyldstof", men også interessant.

Lidt usikkert om (**vand**)møllen lå i Sneslev eller Højbjerg. Teksten kan tolkes i begge retninger, men viser vist mest hen mod, at det er i **Sneslev**.

Møllen er ikke spec. stor, vurderet til 10 Mark – hvor de 2 andre møller er vurderet til 30 og 40 Mk. Allerede dengang en græsmølle? - Men 10 Mk er vel heller ikke så ringe på det tidspunkt, da 5 gårde sættes lig 50 Mk (dvs. møllen værdi her som en gård) - samt - "fem Okser, fem Hopper, to Kalve, fem Svin, nitten Faar, ni Lam, fire og tredive Køer og Redskaber" er tilsammen sat til 7 Mark]

309 1288. 19. Juli. Roskilde.

Domprovst Jens Grand skænker Roskilde Kapitel jordegods i forskellige midtsjællandske Herreder til Oprettelse af seks Præbender og træffer Beslutning om disses Forvaltning

Afskrift i de pavelige Kopibøger

Jens, Provst i Roskilde og Lærer i den gejstlige Ret, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med ham, der er alles sande Frelse.

...

Saa skænker jeg da ⁷⁾ efter omhyggeligt Overlæg og modent Samraad med den ærværdige Fader Herr Ingvar, Biskop af Roskilde, og de gode Mænd i hans Kapitel, til Forøgelse af Gudsyrkelsen og til evig Sikring af Roskildeskirkens Glans og Skønhed alt, hvad jeg har i Osager, Kastholm, *Bylsthorp i Volborg Herred og alt, hvad jeg har i Sneslev, Højbjærg og Ørslev med den Patronatsret, jeg ogsaa har der, samt Glænø i Flakkebjærg Herred til deraf at oprette Grundstammen for seks Præbender i samme Kirke i Roskilde, der paa nedenfor anførte Vilkaar skal anvendes til seks Kanniker, som jeg vil indsætte der.

Men til deres Bord overdrager jeg alt det Gods, jeg ejer i Taastrup, Hesede i Ringsted Herred, Gislinge i Tudse Herred og Glim i Sømme Herred, paa den Betingelse, at de, der residerer, skal lade alle dette Bords Indtægter indsamle og sælge og det, der er kommet ind derved, fordele ligeligt mellem dem, som er til stede ved Gudstjenestens Tider, saaledes at det først nøje regnes ud, hvor meget hver af dem, der residerer, kan faa for hver af Tiderne, dog saaledes, at hvis en ikke er til Stede ved en af Tiderne, skal hans Part ikke lægges til det, de andre faar, men oplægges til Indkøb af faste Ejendomme, som skal lægges til Bordets andre Ejendomme.

...

Fremdeles ønsker jeg, at hvis noget Hus eller Kvæghoved eller andet af, hvad der nu findes paa dette Gods, som er følgende — i Osager Østergaard Huse til en Værdi af 15 Mark, i Osager Vestergaard ligeledes Huse til en Værdi af 5 Mark og 15 Læs Korn; i Kastholm Nørregaard Huse til en Værdi af 32 Mark, i Kastholm Søndergaard Huse til en Værdi af 90 Mark og 20 Læs Korn samt 15 Læs Hø; i Sneslev Hovedgaard Huse til en Værdi af 60 Mark, og Huse til de andre fem Gaarde sammesteds med **Højbjærg** til en Værdi af 50 Mark og **en Mølle sammesteds til 10 Mark**, i Ørslev Vestergaard Huse til 85 Mark, i Ørslev Østergaard Huse til en Værdi af 18 Mark og en Mølle sammesteds til en Værdi af 30 Mark, i Glænø Huse til en Værdi af 6 Mark; fremdeles er der paa det her nævnte Gods fem Okser, fem Hopper, to Kalve, fem Svin, nitten Faar, ni Lam, fire og tredive Køer og Redskaber til en Værdi af 7 Mark; fremdeles Huse i Taastrup Vestergaard til en Værdi af 24 Mark, i Taastrup Østergaard til en Værdi af 12 Mark; i Hesede Huse til en Værdi af 24 Mark og en Mølle sammesteds til en Værdi af 40 Mark; i Gislinge Huse til en Værdi af 20 Mark, i Glim til en Værdi af 12 Mark; paa dette Gods er der ogsaa fem Okser, fire Hopper, fire Svin, tre to Aars Kvier, seks Kalve, ni Faar, fire Lam, tre og tredive Køer og Redskaber til en Værdi af 3 Mark, -

...

1) Jakobsbrevet 1,5. — 2) 5. Mosebog 32,15. — 3) Esaias 1,3. — 4) jf. Luc. 18, 9 ff. — 5) sml. Paulus. — 6) jf. 1. Kor. 3, 2 — 7) om Jens Grands Præbender se Arhning S. 128 ff. Bordet (mensa) danner en Modsætning til Grundstammen (corpus). — 8) jf. c. 15 X de clericis non residentibus III 4. — 9) jf. c. 1 X de prebendis III 5. — 10) se Arhning S. 132 Note 204. — 11) dvs. de nyere.

1316. 27. februar. Skelskør. 345

Fru Sofie, enke efter herr Erik af Langeland, skænker alt sit gods på Sjælland, undtagen Skelskør, og på Als til Roskilde Agnete kloster

Afskrift af Bartholin (det kongelig bibliotek).

Sofie, enke efter den berømmelige herr Erik, fordum herre af Langeland, til alle, der får dette brev at se, hilsen med alles frelser. Da vi opfyldt af hellige og frelsebringende tanker¹⁾ ønsker ved fromme gerninger på en heldbringende måde at drage omsorg for vor sjæl, har vi personligt nærværende hos den berømmelige fyrste og herre vor konge på Tranekær slot og ved fornødent godt helbred dagen efter den hellige jomfru Katrines dag, i overværelse af mange velbyrdige og gode mænd til frelse for vor og vor elskede fornævnte ægtefælles og vore berømmelige afdøde forfædres sjæle frit og fromt skænket priorinden og søstre og lovligt skødet til St. Agnete kloster i Roskilde af dominikanerordenen og, uden omsvøb og uigenkaldeligt, uden nogen betingelse eller undtagelse alt vort gods, løst og fast, byer, gårde, agre, enge, skove, fiskeri, fiskevande, søer og møller, med alt tilbehør, undtagen byen Skelskør, beliggende på Sjælland og tilhørende os i kraft af arveretten efter vore søstre, de velbyrdige frøkener Jutta og Agnes, og fremdeles alt vor gods beliggende på Als med al ret, som vi har dertil, at besidde evindeligt. Og særlig har vi ved skriftlig erklæring skænket og ved skødning anvist dem to gårde på Sjælland i Vigersted, **fire gårde i Snesere med en mølle**, to gårde i Bårse, fem gårde i Skibinge, tre gårde i Allerslev, en gård i Stuby og fire gårde i Brandelev, med alt løst og fast, der hører til det fornævnte. Vi har også gentaget den samme gave og skødning til dem og bekræftet den til evig sikkerhed herom ved at overdrage den legemlige besiddelse på Sjællands landsting for at udelukke al trætte og hindring, som på nogen måde kunde forsøges af vore arvinger mod denne vor bestemmelse og gave. Ved denne vor fromme gave af alt det forannævnte gods tilsigter vi ydermere på ingen måde at foregribe nævnte klostres og søstres ret og berettigede krav med hensyn til alt det gods, som de fornævnte frøkener Jutta og Agnes har efterladt sig i Danmark og hvor som helst, som efter hvad der siges med rette tilhører samme kloster, men snarere, at de imod dette gods, og ligegyldigt hvem der besidder det, vore arvinger og andre, skal have fri søgsmålsret såvel efter vor død, som mens vi lever, med denne tilføjelse, at hvad angår det gods, som vi besidder og blot skal besidde i vor levetid, skal de på ingen måde krænke os, men med hensyn hertil lade os være undskyldte for Gud. Til vidnesbyrd om alt dette er den ærværdige fader herr Oluf, biskop af Roskildes, og vort segl hængt under dette brev. Givet i Skelskør i det Herrens år 1316 fredag efter askeonsdag.

¹⁾ jf. 343-344

1326. 16. August. Nyborg. 306

Kong Valdemar 3. tildømmer Hertuginde Sofie af Langelands Gave af jordegods til Roskilde Agnete Kloster. Original i Rigsarkivet.

Valdemar, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindeligt med Gud.

Skønt vi som Følge af vor Stilling har Pligt og Vilje til at vise Klostre og regelbundne Personer Naade og Gunst, ønsker vi dog særligt at omfatte St. Agnetesøstrenes Kloster af Dominikanerordenen i Roskilde, som vi ved er grundlagt og doteret af vore Forfædre, med al vor Velvilje, og efter vort Raads Anvisning tildømmer vi det derfor at besidde med Rette til evig Tid deres Godser paa Sjælland, alle og ethvert, rørlige og urørlige, nemlig to Gaarde i Bårse, fem Gaarde i Skibinge, tre Gaarde i Allerslev, en Gaard i Stuby, fire i Brandelev, to Gaarde i Vigersted, **fire Gaarde med en Mølle i Snesere**, hvilke Godser Fru Sofie, Enke efter Hr. Erik, fordums Langelands Hertug, havde og besad som Arv efter de fornemme Jomfruer Agnes' og Juttas Død, og som hun personligt gav og lovformeligt skødede til ovennævnte St. Agnete Kloster i Roskilde¹⁾, idet vi fast og strengt under vor Naades Fortabelse befaler alle og enhver, der bor paa nævnte Godser, at de ikke fordrister sig til at yde eller svare noget af fornævnte Godsers Afgrøder og Indkomster til nogen anden, af hvad Myndighed og Stand han end maatte være, end de nævnte Søstres ovennævnte Kloster eller deres Stedfortræder eller sikre Sendebud. Til Bevis for denne H a n d l i n g er vort Segl hængt under dette Brev.

Givet i Nyborg i det Herrens Aar 1326, Dagen efter den glørværdige Jomfru Maries Himmelfart, i Nærværelse af Hr. Jakob Nielsen og Hr. Knud Nielsen.

3 1328. 21. Januar.

*Regner Regensen fra Lillebrænde pantsætter Gods i Agerup til Niels Gertsen
Eline Gøyes Jordebog.*

Et Brev om, at Regner Regensen fra Lillebrænde paa Falster pant-sætter sit gods i **Agerup** i Flakkebjærgherred med al dets tilliggende inden gærde og uden gærde og **med øde møllesteder** til Niels Gertsen for 400 mark på den betingelse, at hvis han ikke indløser nævnte gods sidste tingdag før Allehelgensdag ¹⁾, skal nævnte Niels Gertsen beholde det til evig eje. Givet St. Agnete Dag 1328.

1) 1. November.

[Eline Gøyes Jordebog s. 320]

1337. 53

*Anders Ingvarsen pantsætter Bo Jensen en mølle ved Mogenstrup.
Kalundborgske registratur.*

Fremdeles et brev, ved hvilket Anders Ingvarsen pantsætter en **mølle ved Mogenstrup** til Bo Jensen for 7 lødige mark. Givet 1337

1344. 24. august.

77

*Elisabeth, herr Karl Pedersens enke, Jon Grubbe af Tersløse, Thomas Jensen, Navne Jensen, Asser Grubbe og Jakob Karlsen afgiver en erklæring om, hvad fru Ingerd, Peder Grubbes enke og datter af Karl Pedersen, har fået i arv efter sin fader og sine to brødre, Niels og Peder.
Original i rigsarkivet.*

Elisabeth, enke efter herr Karl Pedersen — salig ihukommelse —, Jon Grubbe af Tersløse, Thomas Jensen, Navne Jensen, Asser Grubbe og Jakob Karlsen, til alle, som ser dette brev, hilsen evindeligt med Gud.

Alle, såvel fremtidige som nulevende, skal vide, at i det Herrens år 1344, dagen før den hellige pave Lucius' translation var vi til stede og påhørte omhyggeligt, at den ærværdige fru Ingerd Karlsdatter, enke efter Peder Grubbe, salig ihukommelse, efter sin fader herr Karls død og efter sine brødre Niels og Peder Karlsens død — i from erindring — ved arveret erhvervede følgende gods: for det første **hovedgården i Harrested**, som Asser bor på, med dens tilliggender, med halvdelen af hele byen der og **med vandmøllen** udover den nævnte halvdel, fremdeles en gård i Havnskov med dens tilliggender, fremdeles et smørbo¹⁾ i Køberup med dets tilliggende, fremdeles en del af skoven i Hemdalore, i hvilken del der er en eng, som kaldes Lyngkær, fremdeles en gård i Gunnelstorp i Halland, som Sigmund bor på, med dens tilliggender, fremdeles en gård med dens tilliggender i Sällstorp sammesteds, fremdeles en mølle i Ryd i Halland, en gård i Haldagerlille med 7 øre minus en ørtug skyldjord og med dens andre tilliggender, fremdeles en gård i Gunderslevmagle med 7 ørtug skyld-jord, en gård i Bisserup med 4 ørtug jord, såvel i agerland som i skov, hvori der kan sås 8 ørtug korn. Til vidnesbyrd herom er vore segl hængt under dette brev. Givet ovennævnte år og dag.

1) originalen bruger det danske udtryk *smørboo*, d.v.s. jordens dyrker har betalt sin afgift i smør.

[Hedder Navne Jensen!
Hemdal-ore i Lynge sg, Alsted h.]

1346. 30. august. Ringsted.**274**

Tingsvidne af Sjællands landsting, at herr Jakob Nielsen af Magleby har skødet gården Søholm med tilliggende gods til Niels Eriksen af Linde.

Vidisse i rigsarkivet.

Jakob Pedersen, landstingshører på Sjælland, broder Jakob, abbed for Ringsted kloster, Peder Nielsen, ridder, broder af johanniterordenen i Antvorskov, Niels Jensen af Kværkeby, Eskil Olufsen, Jakob Brodersen, Harald Mathiasen, Oluf Lunge, Jens Tordsen, Jakob Karlsen og Jakob Gudmandsen, borger i Roskilde, til alle, der ser dette brev, hilsen evindeligt med Gud. I skal vide, at i det Herrens år 1346, dagen efter Johannes Døberens henrettelse, gav den gode mand herr Jakob Nielsen af Magleby, ridder, personligt møde på Sjællands landsting i Ringsted og skødede i vor og mange andre troværdige mænds nærværelse alt det nedenfor nævnte gods til den hæderlige mand Niels Knudsen af Svanholm, der optrådte på den forstandige mand Niels Eriksen af Lindes vegne, nemlig sin gård Søholm, hele Sørup by, som tilhører nævnte gård, med en vandmølle og en vejrmølle ved nævnte gård samt en mølle kaldet Kiuæsmølle, alt sit gods i Sigerslev, i Lille Heddinge og i Lyderslev i Stevns herred. Fremdeles hele byen Borød i Lynge herred¹⁾. Fremdeles alt gods pantsat til ham af ridderen, herr Klaus af Kiel, nemlig gods i Torup, Snesere, Snesere Torp, Renge, Næs, Køberup og Sterthorp med en vandmølle i Fladså, hvilket ligger i Bårse herred og Hammer herred, samt hele landsbyen Klovtofte i Lille herred med agre, enge, græsgange, skove, fiskevande og med alle andre tilliggender til godset, rørlige og urørlige, med hvad benævnelse det end kan opregnes. Dette oplod han til samme Niels, at besidde med rette evindeligt. Samme herr Jakob forpligtede sig også til at hjemle nævnte Niels alt det ovenfornævnte gods med alle dets tilliggender og til at frigøre og befri det for krav fra hvem som helst, nulevende eller tilkommende. Ydermere forpligtede samme herr Jakob sig til at give eller overdrage fornævnte Niels Eriksen lige så meget gods på Sjælland, jævngodt med det ovenfornævnte gods i indtægter, frugter, udsæd og værdi, hvis førømtalte gods eller noget af det i medfør af landets lov eller med hvilken som helst anden ret som følge af krav fra hvem som helst skulde blive afvundet fornævnte Niels Eriksen eller hans arvinger eller på en eller anden måde overgå i en andens besiddelse, således som det indeholdes i samme herr Jakob Nielsens åbne brev²⁾, affattet angående ovenstående og oplæst og bekendtgjort på Sjællands landsting Dette brev forsejlet med troværdige mænds segl, uskrabet, ustunget og ubeskadiget i alle dets dele, som det tydeligt ses, har vi hørt og omhyggeligt taget i øjesyn, hvilket vi med dette brev bevidner over for alle, hvem det angår eller vil komme til at angå. Til vidnesbyrd om denne bevidnelse har vi ladet vore segl hænge under dette brev. Givet ovennævnte år, dag og sted.

1) herefter har den latinske vidisse et uforståeligt ord "libora". — 2) kendes ikke.

[Søholm, Sørup ej her, men Stevns hrd.

[Torup = Hammer-Torup

[Sterthorp = forsv. bebygg. Bårse el. Hammer hrd.

[Kiuæs minder om gl. stavemåder til Kyse, men møllen lå i Magleby Sg., Stevns]

425**[1347-1375].**

*Kong Valdemar 4. Atterdags stadfæstelsesbrev på en mølle til Evert Moltke.
Roskildegårds registratur (ca. 1570).*

I et lille malet skrin findes kong Valdemars stadfæstelsesbrev på en mølle til Evert Moltke. Givet 1395¹⁾. Hos Flakkebjærg herred(s breve).

1) registraturrens årstal må stamme fra en vidisse eller bero på en fejllæsning. Evert Evertsen Moltke træffes i Danmark fra 1347 og hans slægtning Evert Konradsen Moltke fra 1365, jf. Adels Arb. 1921, 498-99

uvist hvor møllen har ligget

- en Fikke Moltke træffes i Kyse - og Evert M. 1383 / 310 omkring Bavelse]

1349.

222

*Gødeke Mogensen skøder sit gods i Ulstrup til Næstved St. Peders kloster.
Næstved klostres registratur (1528).*

Gødeke Mogensen skænkede og skødede Næstved klostres bygningsfond alt sit gods i **Ulstrup** i Tybjerg herred tillige med et **møllested** på den betingelse, at forstanderen for samme kirke årligt skal give ham 12 øre korn, og til evig tid uddele 100 brød og andre fødemidler samt en tønne øl til de fattige. 1349

516

1351.

*Kong Valdemar 4. Atterdags brev, at herr Jakob Flæbs børn har solgt Saltø til herr Klaus v. d. Jura.
Roskildegårds registratur (omkr. 1570).*

Kong Valdemars brev, at herr Jakob Flæbs børn har solgt herr Klaus v. d. Jura alt deres gods, rørligt og urørligt, nemlig **Saltø og møllen**, et bol jord i Saltøby med ejendom i Flinterup og Menstrup og et bol jord i Jenstrup. Givet 1351.

[Saltø mølle – ej Saltøby - Flinterup (DRB siger Alsted; kan ej passe i konteksten). Må være Flinterup ved Saltø]

1358.

184

*Herr Anders Olufsen skøder en sjettedel af Kyse til herr Jens Andersen.
Maribo klostres registratur (1624).*

Herr Anders Olufsens skøde til herr Jens Andersen på en sjettedel i Kyse, Kyse fang og i en **vandmølle**. 1358.

[Hvorfor bruge ordet fang, hvis det blot betyder en landsbys hele område (ejerlaug) if. DRB's ordforklaring? Der var jo kun én samlet by.
- Kan betyde Erhvervet Ejendom (G.V.F. Lund) – eller bedre: Tilliggende, Overdrev, Græsmark (Kalkar) – lig ODS: fælles græs jord (overdrev)]

137

1364. 11. august.

*Hasse Wittensee overdrager alt sit gods på Sjælland til brødrene Lave og Torben Pedersen.
Original i rigsarkivet.*

Hasse Wittensee til alle, der ser dette brev, hilsen evindeligt med Gud. Jeg gør vitterligt for alle, såvel nulevende som fremtidige, at jeg erkender, at jeg og mine arvinger har og til evig besiddelse frit har overdraget nærværende brevvisere, de herrer Lave Pedersen og Torben Pedersen, brødre og arvinger efter Peder Torbensen – god ihukommelse – alt det gods på Sjælland, **nemlig Sjolte med møllen kaldet Bæksmølle**, Langstrup, Karleby i Volborg herred, Mogenstrup, Bregentved, Tåstrup, Gevningen og Abbetved, med alle tilliggender hertil, vådt og tørt, rørligt og urørligt, intet undtaget, som blev pantsat til en mand ved navn Bent Arvidsen for 110 mark sølv samt 90 mark nye skånsk ved to åbne breve ¹⁾ af Peder Torbensens og er tilfaldet mig med arveret med min elskede hustru Bodil efter hendes broder fornævnte Bent Arvidsens død, idet jeg med dette brev kasserer og tilbagekalder som ugyldige alle åbne breve, udstedte til nævnte Bent

Arvidsen angående nævnte gods, om sådanne forefindes. Til vidnesbyrd herom er mit segl hængt under dette brev tillige med segl tilhørende de gode mænd, herr Lydeke Skinkel, ridder, Niels Jensen af Keldebæk, Peder Hvid, Otto Skinkel kaldet Skeel, og Niels Madsen af Kalvehave. Givet i det Herrens år 1364 søndagen før den glørlige hellige jomfrus himmelfartsdag.

1) kendes ikke.

[måske Tåstrup i Hyllinge Sogn, måske Merløse Hrd.],

133

1376. 6. december. Næstved.

*Kong Oluf tildømmer biskop Niels af Roskilde Kindvig og Sandvig havne, halvdelen af dam, damsband og vandløb ved Mern og Sageby møller samt **dam, damsband og vandløb ved Kylebæk mølle.***

Original i rigsarkivet.

Oluf, af Guds nåde de Danskes, Venders og Goters konge, til alle, der ser dette brev, hilsen med Gud.

Eftersom det i nærværelse af de velbyrdige mænd, de herrer Oluf Jensen, Oluf Lunge, Oluf Pedersen, Ture Knudsen, Oluf Bjørnsen og Bo Dyre, riddere, Jens Troelsen, landsdommer på Sjælland, Jakob Skave, Hemming Tuesen af Bjælkerup og Jens Nielsen af Mullerup, væbnere, som nu fører forsædet på vort retterting i Næstved, i sandhed er bragt i erfaring, lovligt godtgjort og ved slutdom afgjort af dem, at havnene Kindvig og Sandvig¹⁾ med fuld og ubeskåret ret fra gammel tid tilhører Roskilde bispedømme og ingen anden, og at der ikke tilkommer nogen anden end biskoppen i Roskilde nogen ret til samme, og desuden at halvdelen af dam og damsband og vandløbene ved møllerne Mern mølle og Sageby mølle i Bårse herred og **dam og damsband og hele vandløbet ved Kylebæk mølle** i Hammer herred fuldt og helt tilhører samme bispedømme, godkender vi fornævntes foranførte afgørelse og dom og tildømmer denne herr Niels, biskop af Roskilde, og hans efterfølgere til evig tid alt det fornævnte gods tillige med dets tilliggende og ret, frit at besidde evindeligt, idet vi befaler, at ingen, af hvilken stand eller stilling han end er, på nogen måde må befatte sig med fornævnte gods, dets tilliggende eller noget af dets ret mod nævnte herr biskop Niels' eller hans efterfølgeres vilje. Forhandlet og givet på ovennævnte sted under vort rettertingssegel i det Herrens år 1376 på den hellige biskop og bekender Nicolaus' dag.

1) i Roskildegårds registratur findes en registratur, som rimeligvis angår dette gods: *I en lille aflang æske findes nogle tingsvidner om Kindvig og Sandvig, de ligger retteligt til Lekkende.*

[Der skelnes somme steder mellem dæmning og damsband, hvor det sidste må omfatte dæmningsanlæg rundt om mølledammen – udover selv dæmningen. - Her virker det som om damsband inkluderer dæmningen.]

310

1383. 25. januar

*Helene af Bjernede, Konrad og Evert Moltke, brødre, skifter gods med Henneke Moltke, som får hovedgården Bavelse, Regerup, gods i Gunderslevlille, to gårde i Trælløse samt **Strids mølle.***

Afskrift i rigsarkivet.

Helene af Bjernede, Konrad Moltke og Evert Moltke, brødre, til alle, der ser dette brev, hilsen med Gud. Vi gør vitterligt for alle, såvel nulevende som fremtidige, at jeg og mine elskede sønner har afsluttet og i lige måde foretaget et venskabeligt godsskifte sammen med min elskede søn Henneke Moltke, foretaget og afholdt i kærlighed samt i retfærdighed mellem os, med hensyn til det gods, der ligeligt er skiftet og lovformeligt tilfaldet, nemlig med hensyn til det nedenforanførte gods, nemlig først en hovedgård i Bavelse og med hensyn til alt, hvad de har sammesteds, Regerup, hvad de har i Gunderslevlille, tillige med to gårde i Trælløse, af hvilke en Oluf Gammelsen nu bor på den ene, og Jens Bosen på den anden, tillige med en **mølle, kaldet**

Stridsmølle, nær ved vandet, samt med alle uanfægtede tilliggender til det fornævnte gods, intet undtaget, således at jeg sammen med hans foranførte brødre erklærer denne kvit og fuldstændigt fritaget med hensyn til denne lighedning, idet jeg inden for det derefter nærmeste påbegyndte halve års tidsrum sammen med hans fornævnte brødre desuden forpligter mig til fuldt ud at erstatte fornævnte Henneke fornævnte gods, hvis det på lovformelig vis kan fravindes ham, nemlig med jævngodt og fuldstændigt dækkende gods.

Til vidnesbyrd herom er vore segl hængt under dette brev tillige med segl tilhørende de velbyrdige mænd, nemlig herr Oluf Lunge, ridder, Jens Troelsen, landsdommer på Sjælland, Jakob Skave og Jens Gyrstinge. Givet i det Herrens år 1383 på apostelen sankt Paulus' omvendelsesdag.

[Stridsmølle på Tybjerg herreds-side ???????? hvorfor det?]

1393. Hammer herredsting.

113

*Jakob Bosen i Sallerup skøder sin gård i Køng til Næstved sankt Peders kloster. Næstved
klostres registratur
(1528).*

Jakob Bosen i Sallerup overdrog og skødede sin gård i Køng markby, hvortil der ligger en øre skyldjord, til klostret på Hammer herredsting for sin fromheds skyld, idet han forpligtede sig til **at ville opføre en vindmølle** i nærheden af **Sallerup**; og han gav en forgyldt kalk til den hellige jomfrus alter, hvor han skal begraves sammen med sin hustru, idet han erkendte, at han havde det gods, han bebor, samt Avnø i leje af klostret. 1393.

[ej Næstved Kommune, men spec. idet der nævnes vindmølle, jf. 1397/434, hvor "møllested" for en tidl. vindmølle i Stuby nævnes]

207

1396.

*Esbern Pedersen af Ravnstrup og hans hustru Margrete Jakobsdatter oplader gods i Bårse, Hammer og Ramsø herreder til dronning Margrete og kronen.
Vordingborgske registratur (1476).*

Brev om, at Esbern Pedersen af Ravnstrup og hans hustru Margrete Jakobsdatter oplader og skøder dronning Margrete og kronen til evig besiddelse efterskrevne gods, som er en gård med et halvt bol jord i Rønnebæk; en gård med to øre skyldjord i Stenkelstrup; en ødegård med fire ørtug skyldjord i Borup; en gård med én ørtug skyldjord i Rønnebæk-Sibberup; en gård med ti ørtug skyldjord i **Nørre-Tvede** og en **vandmølle sammesteds**; en gård med fire ørtug skyldjord i Stårby; og en gård, som kaldes Skovhuse, i Bårse herred, med alt det fornævnte gods' tilliggende. Givet o.s.v. 1396.

Yngre Kalundborgske registratur (1551).

[Borup, Hammer Herred (Mogenstrup el. Rønnebæk sogn?). Ej oplyst i registret]

Fremdeles skødebreve og pantebreve på gods i Rønnebæk, Stenkelstrup, Borup, Rønnebæk Sibberup, Nørre-Tvede og en vandmølle sammesteds og Skovhuse med mere gods på Sjælland i Næsby¹).

1) jf. foregående nr.

476

1400.

*Hr. Johan Olufsen af Søholm oplader gods i Klovtofte, Snese, Snese Torp, Ring, Fladså, Stersthorp og Køberup til dronning Margrete.
Vordingborgske registratur (1476).*

Et brev, at hr. Johan Olufsen af Søholm oplader og skøder dronning Margrete al den rettighed og arv, som tilfaldt ham på hans hustrus vegne efter hendes tidligere ægtemands, hr. (!)¹) Erik Nielsens død, som er gods i Klovtofte, i Snesere og Snesere Torp, Ring, Næs, **Fladså mølle**, Stersthorp og i Køberup, hvilket hans fader Niels Eriksen og Jakob Nielsen af Magleby tidligere havde givet hr. Klaus Kile i pant, med alt det fornævnte gods' tilliggender. Givet år 1400.

1) Erik Nielsen var ikke ridder. [! er ikke mit]

fra netudgaven

134 / 1401. 25. juli.

Jakob Bille af Lyngby, ridder, pantsætter sin hustrus gods i Bårse herred til hr. Peder Basse af Svenstrup, ridder.

”...pantsætter jeg med dette brev til samme hr. Peder Basse alt mit gods i Brøderup i Sjolte og i Sølperup i nævnte herred med halvparten af to møller sammesteds, som kaldes **Brøderups møller** ...”

404 / 1402. 23. juni. - Sølvesborg.

Kong Erik og dronning Margrete skøder alt deres gods i Tyvelse, Tybjerg herred, til abbeden og klostersonfundet i Skovkloster til gengæld for Gavnø, hvor de ønsker at oprette et fruekloster.

Tyvelse ..med alle det nævnte gods' tilliggender, nemlig ager, eng, skov, fiskevand, **møller og møllesteder**
[standardfrase?]

87 / 1403. 21. april. - S. Pietro i Rom.

Pave Bonifacius 9. stadfæster efter ansøgning af dronning Margrete og biskop Peder af Roskilde indstiftelsen af Gavnø kloster.

”... nemlig fornævnte ø sammen med noget andet gods, nemlig Vejlø, Vejløhoved, Lov og Næstelsø samt i Brandelev, Myrup og **Rettestrup mølle**, Rettestrup og Basnæs i Hammer herred i nævnte stift med dets rettigheder og tilbehør, nemlig agre, skove, enge, græsgange, sumpe, fiskevande, vandløb, **møller, møllesteder**, vådt og tørt, dyrket eller udyrket og andet rørligt eller urørligt gods ...”

495 / 1404.

Brødrene Henrik og Anders Hennekesen sælger deres gård i Næstved til Jakob Neets(?).

Næstved sankt Petri klostres registratur (1528).

Henrik og Anders Hennekesen, brødre, solgte Jakob Neets deres gård tæt øst for møllen (**Maglemølle**).

41 / 1410. 29. marts. - Næstved.

*Hr. Evert Moltke i Veksø pantsætter **Strids mølle** til hr. Anders Jakobsen Lunge.*

Eline Gøyes jordebog.

Først et brev, at hr. Evert Moltke i Veksø, ridder, pantsætter hr. Anders Jakobsen Lunge i Gunderslevlille, ridder, Strids Mølle for 90 lødige mark, de 20 mark i hvider, idet hver hvid er så god som fire lybske, og de 70 mark i sølv mønt. Givet i Næstved lørdag i påskeugen 1410.

[Hun skriver Jeipszøn og ikke Jakobsen (s. 307)]